

Віхров Сергій<https://orcid.org/0000-0002-5012-8315>

Кандидат юридичних наук,
доцент кафедри права, філософії та політології
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: serhii.vikhrov@gmail.com

Шурупова Катерина<https://orcid.org/0000-0002-2957-4185>

Кандидат юридичних наук,
доцент кафедри професійної та соціально-гуманітарної освіти
Криворізького національного університету
(Кривий Ріг, Україна) E-mail: churupova@knu.edu.ua

ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН В УКРАЇНІ ХХІ СТ.

Актуальність теми обумовлена тим фактом, що в наш час на практиці викладання здобувачам вищої юридичної освіти курсів «Конституційне право України», «Трудове право» та інших, часто дуже слушно постає проблематика соціального права, соціального захисту людини та загалом соціальної держави. Ці соціально-правові питання сьогодні в Україні мають свою філософію та буттєвий сенс. Саме вони, на нашу думку, впливають на соціально-правовий захист громадян.

Специфічні соціально-правові умови, в яких сьогодні живуть люди в Україні (2025 р.), ставлять перед правознавцями, науковцями-дослідниками права та представниками соціально-філософської думки завдання пошуку соціально-правових орієнтирів для підтримки українців в їх боротьбі за незалежність від імперських бажань «кремлівських кровожерливих тиранів», які поставили собі за мету відновлення Російської імперії шляхом ліквідації держави Україна та підкорення або фізичного знищення українського народу. Тому «кремлівські діди», маючи надію на свою «другу армію в світі», в лютому 2022 р. розпочали повномасштабну війну – «за три дні взяти Київ», яка сьогодні продовжується більше трьох років.

Українські правознавці та соціальні філософи в правознавчих і соціально-філософських дослідженнях завжди рухалися за алгоритмом часу. Вони часто в прогностичних правознавчо-філософських розвідках моделювали різні проблеми, з якими може зіткнутися держава Україна та її люди в перспективі соціально-правового розвитку. Тому в дослідженні ми зробимо розгорнутий філософсько-освітній аналіз методики викладання курсів соціального права, соціального захисту людини та загалом проблематики соціальної держави.

Європейські та американські науковці: педагоги, філософи та правознавці ще з другої половини ХХ ст. почали цікавитися питаннями методики викладання студентам проблематики соціального права, соціального захисту людини та загалом структури функціонування соціальної держави. Українські педагоги, філософи та правознавці тематику соціальної держави почали обговорювати лише в кінці ХХ і на початку ХХІ ст. В своїх розвідках та методичних рекомендаціях вони піддавали філософському дискурсу велику кількість правознавчих ідей та проблем, з якими може зустрітися молода держава Україна та її народ.

У зв'язку з цим роль соціально-правової думки в українському національно-державному дискурсі сьогодні має значний сенс, а методика викладання соціально-правових дисциплін визначає актуальність нашого дослідження. Адже вирішення складних соціально-правових завдань у період, коли російські криваві імперці продовжують свою агресивну війну проти українців, потребує звернення до світових та вітчизняних дослідників української соціально-правової думки. Водночас, у сучасних умовах українське суспільство не повністю влаштує наявний рівень соціального захисту прав людини і громадянина та рівень виконання Конституції України, а також дотримання вимог трудового, цивільного, фінансового та адміністративного права. Не вистачає, на нашу думку, в соціальному плані державі чіткості в комунікації із законодавчою та виконавчою владою та їх відповідних дій.

У контексті дослідження соціально-правової думки у творчості європейських, американських та українських мислителів-правознавців межі ХХ–ХХІ ст. та методики її викладання, ми констатуємо, що її розвиток у різні роки зумовлювався низкою чинників, зокрема екзистенційними запитами та вимогами українського суспільства

Зокрема, в 1991 р. був суспільний запит на дотримання законів трудового, фінансового, цивільного та адміністративного права в українському виробництві та бізнесі. Але при цьому всі забували про реальну можливість з соціального захисту людини, який могла надати молода держава Україна для свого народу. Тому саме потреба в американських фінансових кредитах, які можна спрямувати на соціальний захист людей, привела до того, що в 1994 р. українці довірилися американцям та підписали «Будапештський меморандум». За його умовами наша держава позбулася ядерної зброї.

Ефект «державної бідності» призвів до того, що вже в 1995–2014 рр. продовжили жваво розпродавати все наявне озброєння. При цьому майже всі керівники України забули крилатий вислів мислителя Ніколо Макіавеллі: «Хочеш миру – готуйся до війни». Але українські владоможці, скеровані ідеєю побудови соціальної держави, забули, що держава має бути успішною не лише в фінансово-економічному плані, але й в безпековому, коли здатна себе захистити. Щоб дослідити філософсько-освітні аспекти методики викладання соціально-правових дисциплін. Ми повинні розкрити всю палітру філософських сенсів соціально-правової думки європейських, американських та українських мислителів.

Мета роботи – провести детальний філософсько-освітній аналіз методики викладання соціально-правових дисциплін та актуальних на сьогодні концепцій та ідей стосовно філософського сенсу понять: «соціальне забезпечення», «соціальний захист» та «соціальна держава Україна». Ми переконані, що в дослідженні потрібно акцентувати увагу на аналізі української національної моделі соціальної держави. А для цього слід використати філософсько-правову ідею «держави загального добробуту». Така постановка мети філософсько-освітнього дослідження надасть змогу висвітлити ключові аспекти методики викладання соціально-правових дисциплін. Та розкриє зв'язки між соціальним захистом, як ключовим елементом соціального права, та соціальною політикою нашої держави, що приведе нас до порівняльного аналізу європейського, американського та українського соціального законодавства, яке відображено в трудовому, фінансовому, цивільному та адміністративному праві.

Методологічною основою є як навчально-методичні праці педагогів, філософів, правознавців, так і сама Конституція України, закони і підзаконні акти, пов'язані з соціальним захистом, які стираються на трудове, фінансове, цивільне та адміністративне право, а також – праці зарубіжних та українських мислителів-правознавців ХХ–ХХІ ст. в плані соціального захисту, соціальної політики та соціальної держави. В них відображено як методику викладання соціально-правових дисциплін студентам, так і вагомі ідеї, положення та висновки, завдяки яким в наш час в Європі, Америці та Україні проводиться соціальна політика держави, і здійснюється правове регулювання соціального захисту людей.

Наукова новизна даної філософсько-освітньої, методичної та соціально-правової розвідки полягає в тому, що ми прагнемо з'ясувати практичну користь від побудови соціальної держави Україна та екстраполюємо розвиток соціально-правової думки зарубіжних та українських мислителів ХХ–ХХІ ст. на проблематику, пов'язану з соціальним захистом людини в Україні, аналізуємо правове регулювання в плані філософського сенсу життєдіяльності соціальної держави. В даному ракурсі наголос ми робимо на активному залученні міжнародних правознавчих інституцій і фондів до ґрунтовної співпраці як в методичній так і в ідейно-практичній роботі.

Висновки. Проведене нами дослідження, котре спрямоване на аналіз філософсько-освітніх аспектів методики викладання соціально-правових дисциплін студентам, а також висвітлення розвитку і становлення соціального права в Україні ХХІ ст., його філософських сенсів та феномену правової держави, засвідчує, що соціально-правова думка в нашій державі розвивалась на основі кращих зразків ідей мислителів з Європи та Америки. Завдяки їм українські мислителі-правознавці в навчально-методичному аспекті розвивалася в зазначеному періоді на рівні з європейськими та американськими правничими фундаціями. А наші мислителі-правознавці, спеціалісти в галузі соціального права, яке напряду пов'язане з Конституцією України та її трудовим, фінансовим, цивільним та адміністративним правом, в основу методики викладання соціально-правових дисциплін закладали ідею соціально-правової держави, яка побудована на принципах гуманізму, свободи, демократії в плані провадження соціальної політики.

Отримані результати дослідження дають цілісне обґрунтоване свідчення про філософсько-освітній розвиток методики викладання соціально-правових дисциплін в Україні кінця ХХ початку ХХІ ст. Вони підтверджують її спрямованість на гуманізацію української правової освіти та зорієнтованість на вирішення проблеми соціального захисту людей. Така постановка проблеми дозволяє розширити можливості теоретико-методологічного аналізу соціально-правової проблематики, виявляти сутність соціально-правової думки як зарубіжних так і українських мислителів та їх ключову роль в соціально-правовому розвитку українського суспільства. Це також дає можливість зробити наголос

на головних соціально-правових орієнтирах розвитку соціального захисту народу України та побудови соціальної держави. Адже саме правова соціальна держава з позитивно-гуманним духом завжди буде на часі і запитана українцями. Бо вона спрямована на вирішення низки проблем для покращення життя людини в нашій державі.

Ключові слова: методика, філософсько-освітні аспекти, правова держава, соціальний захист, соціальне забезпечення.

Постановка проблеми дослідження. В наш час, в умовах військового стану в державі Україна, кожен викладач, проводячи курси для студентів з «Конституційного права України» або «Трудового права», а часто й дотичних до даної тематики правових дисциплін, завжди повинен слідувати буттєвим запитам аудиторії зокрема та суспільства загалом. У цих запитах основна увага сьогодні концентрується на проблемах, пов'язаних з соціальним правом. Це в першу чергу, соціальний захист громадян України в умовах війни, а загалом це законодавче забезпечення функціонування нашої батьківщини як соціальної держави з повним комплексним захистом громадян в реаліях мирного життя та військового стану.

Саме даний комплекс соціально-правових питань і проблем наявний сьогодні в Україні. На думку наших науковців: правовиків, соціологів, політологів, філософів, він повинен вирішуватися у відповідності з політико-правовими та соціально-правовими вимогами міжнародних організацій, які покликані контролювати за дотриманням міжнародних прав людини і громадянина. Це сьогодні має свою юридичну філософію та буттєвий сенс для кожного в Україні, хто перебуває в небезпечних умовах загарбницької війни російського народу проти українського. Всі перераховані вище фактори, на нашу думку, здійснюють специфічний тиск та суттєво впливають на буття людини і роблять наголос на соціально-правовому захисті громадян нашої воюючої для захисту українців державі.

Негативні буттєві фактори війни часто повністю нівелюють соціально-правові зобов'язання, які повинна була надавати своїм громадянам держава Україна. Тому як студентська аудиторія, так і люди в Україні 2025 року, хочуть почути від правознавців та науковців-дослідників права і соціально-філософської думки відповіді на цю проблематику.

Згадані негативні тенденції являються специфічним буттєвим викликом для наших науковців-дослідників і орієнтиром для науково-правового і соціально-філософського пошуку соціально-правових підвалин в проблематиці підтримки українців в їх боротьбі за незалежність та права і свободи на міжнародному рівні.

Тому в даній соціально-правовій статті ми націлені висвітлити ключові думки та ідеї стосовно філософсько-освітніх аспектів методики викладання соціально-правових дисциплін педагогами, філософами та правознавцями кінця ХХ початку ХХІ ст.: В. М. Андрієва, Н. І. Болотіної, В. В. Жернакова, А. Я. Кузнецової, Н. П. Мокрицької, О. З. Панкевича, П. Д. Пилипенка, Б. І. Сташківа, М. Н. Хуторяна, І. В. Яков'юка, І. С. Ярошенка, та багатьох інших.

Якщо піддати аналізу соціально-правові ідеї українських правознавців та соціальних філософів, то ми бачимо, що в своїх правознавчих і соціально-філософських дослідженнях вони завжди рухалися за алгоритмом, який відповідає суспільним запитам на даний час. Але крім цього наші мислителі: юристи, філософи, соціологи та політологи, часто в своїх прогностичних правознавчо-філософських розвідках моделювали різні проблеми, з якими може зустрітися держава Україна та її люди в перспективі свого соціально-правового розвитку. З огляду на цей факт в нашому дослідженні ми зробимо розгорнутий аналіз як філософсько-освітніх аспектів методики викладання соціально-правових дисциплін так і соціального права та соціального захисту людини в державі на даний військовий час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Провідні українські педагоги, філософи та правознавці в царині методики викладання соціально-правових дисциплін та соціально-правових досліджень: Кузнецова А. Я., Мокрицька Н. П., Скринник З. Е., Семів Л. К., Сташків Б. І., Шумна Л. П. та інші. Відзначають, що цілий спектр сучасних соціально-правових проблем, з якими зустрілися громадяни нашої держави Україна, напряду пов'язаний як з міжнародним правом в сфері соціального захисту прав і свобод людини, так і з дотриманням законів і особистою відповідальністю кожного громадянина нашої держави.

Тому науковці-правознавці в своїх фундаментальних працях та дослідженнях пропонують цілу низку рекомендацій для позитивного вирішення проблем. Сташків Б. І. [5] зосереджує увагу на правовій системі соціального захисту в Україні та наводить приклади її позитивної реформації. Науковці-дослідники Кузнецова А. Я., Скринник З. Е., Семів Л. К. [3] піддали кропіткому аналізу всю систему соціального забезпечення в Україні та порівняли її з європейською. Дуже чітким та актуальним для народу України є дослідження всієї системи соціального забезпечення та соціальної підтримки, проведені Утвенко В. В. [6]. Ґрунтовний аналіз соціального захисту громадян зроблено в роботі Баранник Л. Б. [1].

Українські дослідники солідарні в тому, що весь спектр проблем має знайти вирішення чітко слідуючи політико-правовим та соціально-правовим орієнтирам та правилам, розробленим світовим співтовариством, тобто виконання законних вимог та критеріїв соціального захисту, які надаються за згодою міжнародних організацій. Адже саме вони в своїй діяльності передбачають контроль за дотриманням права соціального захисту людини.

Мета роботи – здійснити філософсько-освітній аналіз методики викладання соціально-правових дисциплін студентам, та зробити соціально-правове обґрунтування актуальних на сьогодні концепцій та ідей стосовно філософського сенсу понять: «соціальне забезпечення», «соціальний захист» та «соціальна держава Україна». Також в даній розвідці ми повинні зробити наголос саме на аналізі української національної моделі соціальної держави, котра на даний момент перебуває в умовах війни за незалежність від російських агресорів. Тому філософсько-правова ідея «держави загального добробуту» має бути в основі. Така постановка мети філософсько-освітнього дослідження методики викладання соціально-правових дисциплін, надасть змогу висвітлити зв'язки між соціальним захистом як ключовим елементом соціального права та соціальною політикою нашої держави, що приведе до порівняльного аналізу європейського, американського та українського соціального законодавства, яке відображено в трудовому, фінансовому, цивільному та адміністративному праві.

Наукова новизна філософсько-освітньої розвідки полягає в тому, що ми прагнемо з'ясувати практичну користь від застосування сучасних методик викладання соціально-правових дисциплін студентам і їх потребу в процесі побудови соціальної держави Україна. Та екстраполюємо розвиток соціально-правової думки зарубіжних та українських мислителів ХХ–ХХІ ст. на проблематику, пов'язану з соціальним захистом людини в Україні та аналізуємо правове регулювання в плані філософського сенсу життєдіяльності соціальної держави. В даному ракурсі наголос ми робимо на активному залученні міжнародних правознавчих інституцій і фундацій до ґрунтовної співпраці в ідейно-практичній роботі в державному будівництві. Дослідження наших науковців-правознавців кінця ХХ початку ХХІ ст.: В. М. Андріїва, Н. І. Болотіної, В. В. Жернакова, А. Я. Кузнєцової, Н. П. Мокрицької, О. З. Панкевича, П. Д. Пилипенка, Б. І. Сташківа, М. Н. Хуторяна, І. В. Яков'юка, І. С. Ярошенка, та багатьох інших, покликані допомогти нам в цьому процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасна українська філософсько-освітня, педагогічна та соціально-правова думка рухається у відповідності з кращими європейськими традиціями та вимогами часу, бажань та прагнень народу України. У зв'язку з цим науковці, які спеціалізуються на соціально-правовій проблематиці зокрема, та методисти-дослідники: педагоги, правовики, філософи, політологи, соціологи України і світу ХХ–ХХІ ст. загалом, спираючись на історико-фактологічний матеріал, проливають світло на вирішення філософсько-освітніх, методичних та соціально-правових проблем в країнах Європи, Америки та України.

Знаково, що українські педагоги, філософи, науковці-правознавці, обізнані з соціально-правовою проблематикою, в своїй роботі завжди реагували і продовжують реагувати на виклики українського та світового буття і роблять все позитивне, щоб на законодавчому рівні було забезпечене гідне життя людини в Україні. Саме на це і спрямована законотворча та науково-аналітична діяльність українських мислителів науковців-правознавців кінця ХХ початку ХХІ ст.: В. М. Андріїва, Н. І. Болотіної, В. В. Жернакова, А. Я. Кузнєцової, Н. П. Мокрицької, О. З. Панкевича, П. Д. Пилипенка, Б. І. Сташківа, М. Н. Хуторяна, І. В. Яков'юка, І. С. Ярошенка, та багатьох інших.

У європейських країнах у 1950–60 роках в основному з трудового права і в деякій мірі з фінансового та цивільного права, а також і з адміністративного було сформовано систему соціального права, котра згодом стала самостійною галуззю. Завдяки цьому процесу, як слушно наголошує Ярошенко О. М. трудове право в незалежній Україні стало більш соціально зорієнтованим [9]. До цієї думки нас спрямовують і дослідники соціально-правової держави та історії і теорії її становлення І. В. Яков'юк [7] та О. З. Панкевич [4].

Наслідуючи кращі соціально-правові зразки країн Європи, в незалежній Україні одним із перших почав дослідження становлення і розвитку права соціального забезпечення Б. І. Сташків [5]. Поступово ідея держави Україна як держави загального добробуту українців стала на часі не лише в ідеях філософів та політологів, а й у законотворчій роботі мислителів-правознавців. Спираючись на досвід мислителів-правознавців в галузі соціального права та дослідження і рекомендації українських науковців, правознавці Кузнєцова А. Я., Скринник З. Е., Семів Л. К., проаналізували всю правову систему соціального забезпечення в Україні [2].

Науково-творча праця українських педагогів, філософів, мислителів-правознавців сьогодні, насичена концептуальними положеннями стосовно соціально-правового гуманізму в законах і підзаконних актах нашої держави. Все це вказує на гуманізм українського суспільства, підтримку ним як свободи і демократичних принципів життєдіяльності в законах, так і підтримку соціальної політики нашої держави, котра проводить правове регулювання соціального захисту людей. З огляду на це, в їх працях ми знаходимо аргументації майбутнього розвитку правової держави загального добробуту.

Загалом, беручи до уваги напрацювання українських педагогів, філософів, правовиків дослідників соціального права, ми націлюємо викладачів-правознавців широко використовувати під час аудиторних занять з правових дисциплін їх твори, статті, монографії та підручники, які висвітлюють ключові соціально-правові ідеї та проблеми.

Висновки. Проведене нами дослідження, котре спрямоване на висвітлення філософсько-освітніх аспектів методики викладання соціально-правових дисциплін та аналіз розвитку і становлення соціального права в Україні ХХІ ст., його філософських сенсів та феномену правової держави, засвідчує, що як методика викладання студентам правових дисциплін так і соціально-правова думка в нашій державі розвивалась на основі кращих зразків ідей мислителів з Європи та Америки. Завдяки ним українські мислителі-правознавці розвивалась в зазначеному періоді на рівні з європейськими та американськими

правничими фундаціями. А наші педагоги, філософи, мислителі, спеціалісти в галузі соціального права, яке напряму пов'язане з Конституцією України та її трудовим, фінансовим, цивільним та адміністративним правом, в основу своїх навчально-методичних праць та соціально-правового аналізу заклали ідею соціально-правової держави, яка побудована на принципах гуманізму, свободи, демократії в плані провадження соціальної політики.

Отримані результати нашого дослідження дають цілісне обґрунтоване свідчення про розвиток філософсько-освітніх аспектів методики викладання соціально-правових дисциплін та соціально-правової думки в Україні кінця ХХ – початку ХХІ ст., підтверджують їх національну ідентичність та зорієнтованість на вирішення проблеми соціального захисту людей. Така постановка проблеми дозволяє розширити можливості теоретико-методологічного аналізу соціально-правової проблематики, виявляти сутність соціально-правової думки як зарубіжних, так і українських мислителів, та їх ключову роль в соціально-правовому розвитку українського суспільства, а також дає можливість зробити наголос на головних соціально-правових орієнтирах розвитку соціального захисту народу України та побудови соціальної держави. Саме правова соціальна держава з позитивно-гуманним духом завжди буде на часі і запитана українцями, бо вона спрямована на вирішення низки проблем для покращення життя людини.

Підсумовуючи результати дослідження, ми відмічаємо, що педагогічні, філософські та соціально-правові дослідження українських мислителів-науковців кінця ХХ – початку ХХІ ст.: В. М. Андрієва, Н. І. Болотіної, В. В. Жернакова, А. Я. Кузнецової, Н. П. Мокрицької, О. З. Панкевича, П. Д. Пилипенка, Б. І. Сташківа, М. Н. Хуторяна, І. В. Яков'юка, І. С. Ярошенка та багатьох інших, синтезували найкращі здобутки європейської та американської думки. Ці дослідження продемонстрували позитивну динаміку ідейно-правового наповнення національного законодавства, заклавши підґрунтя для розбудови України як держави загального добробуту.

Перспективи подальших розвідок пов'язані з аналізом необхідності системного правового реформування ООН та інших міжнародних інституцій, діяльність яких спрямована на контроль за соціально-правовим забезпеченням гідного життя людини. Актуальним напрямом досліджень є розробка дієвих філософсько-освітніх методик та міжнародно-правових механізмів, які б гарантували дотримання соціальних стандартів у кожній країні, незалежно від рівня її економічного розвитку, та забезпечували превенцію порушень прав людини на глобальному рівні.

У зв'язку з цим соціальне право в Україні, завдяки творчій праці наших педагогів, філософів та правознавців, буде і надалі наповнюватися конструктивними філософсько-освітніми методиками та правовими ідеями і розробками в сфері соціального захисту та соціального забезпечення громадян, які б відповідали запитам людей та мали позитивний буттєвий сенс.

Загалом ми прогнозуємо розширення горизонтів філософсько-освітніх та науково-правових розвідок у соціальній сфері. Переконані, що досвід російсько-української війни, яка продовжує деструктивно впливати на соціальне забезпечення в Україні, має стати катализатором докорінних реформ у діяльності ООН та інших міжнародних організацій, спрямованих на створення дієвих механізмів глобального соціально-правового захисту.

References

1. Баранник Л. Б. Соціальний захист громадян. Дніпро: УМСФ, 2017. 246 с.
Barannyk, L. B. (2017). *Sotsialnyi zakhyst hromadian* [Social protection of citizens]. Dnipro: USF. 246. [in Ukrainian].
2. Кузнецова А. Я., Скринник З. Е., Семів Л. К. Соціальне забезпечення в Україні. Львів: УБС, 2021. 547 с.
Kuznietsova, A. Ya., Skrynnyk, Z. E., & Semiv, L. K. (2021). *Sotsialne zabezpechennia v Ukraini* [Social security in Ukraine]. Lviv: University of Banking. 547. [in Ukrainian].
3. Мокрицька Н. П. Право соціального забезпечення. Львів: ДУВС, 2020. 536 с.
Mokrytska, N. P. (2020). *Pravo sotsialnoho zabezpechennia* [Social security law]. Lviv: State University of Internal Affairs. 536. [in Ukrainian].
4. Панкевич О. З. Соціальна держава та права людини «другого покоління». Львів: «Астрон», 2006. 176 с.
Pankevych, O. Z. (2006). *Sotsialna derzhava ta prava liudyny «druhoho pokolinnia»* [Social state and rights of the «second generation»]. Lviv: Astron. 176. [in Ukrainian].
5. Сташків Б. І. Право соціального забезпечення. Чернігів: ПАТ «ПВК» Десна, 2016. 692 с.
Stashkiv, B. I. (2016). *Pravo sotsialnoho zabezpechennia* [Social security law]. Chernihiv: PAT «PVK «Desna». 692. [in Ukrainian].
6. Утвенко В. В. Система соціального забезпечення та соціальної підтримки. Київ: Персонал, 2018. 248 с.
Utvenko, V. V. (2018). *Systema sotsialnoho zabezpechennia ta sotsialnoi pidtrymky* [System of social security and social support]. Kyiv: Personal. 248. [in Ukrainian].
7. Яков'юк І. В. Соціальна держава: питання теорій і шляхи її становлення: дис. канд. юрид. наук. Харків, 2009. 176 с.
Yakoviuk, I. V. (2009). *Sotsialna derzhava: pytannia teorii i shliakhy ii stanovlennia* [Social state: issues of theories and ways of its formation] (Candidate's thesis). Kharkiv. 176. [in Ukrainian].

8. Ярошенко І. С. Право соціального забезпечення. Київ: КНЕУ, 2005. 232 с.
Yaroshenko, I. S. (2005). *Pravo sotsialnoho zabezpechennia* [Social security law]. Kyiv: KNEU. 232. [in Ukrainian].
9. Ярошенко О. М. Трудове право України. Харків, 2022. 376 с.
Yaroshenko, O. M. (2022). *Trudove pravo Ukrainy* [Labour law of Ukraine]. Kharkiv. 376. [in Ukrainian].

Vikhrov Serhiy

<https://orcid.org/0000-0002-5012-8315>

PhD in Law, Associate Professor of the Department of Law,
Philosophy and Political Science of the
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: serhii.vikhrov@gmail.com

Shurupova Kateryna

<https://orcid.org/0000-0002-2957-4185>

PhD in Law, Associate Professor of the Department
of Professional and Social and Humanitarian Education of the Kryvyi Rih National University
(Kryvyi Rih, Ukraine) E-mail: churupova@knu.edu.ua

PHILOSOPHICAL AND EDUCATIONAL ASPECTS OF THE METHODOLOGY OF TEACHING SOCIAL AND LEGAL DISCIPLINES IN UKRAINE IN THE 21ST CENTURY

The relevance of the topic is due to the fact that in our time, in the practice of teaching higher legal education courses «Constitutional Law of Ukraine», «Labor Law» and others, the issues of social law, social protection of a person and the social state in general often very rightly arise. These socio-legal issues in Ukraine today have their own philosophy and existential meaning. It is they, in our opinion, that affect the socio-legal protection of citizens.

The specific socio-legal conditions in which people live in Ukraine today (2025) pose to lawyers, legal researchers and representatives of socio-philosophical thought the task of finding socio-legal guidelines to support Ukrainians in their struggle for independence from the imperial desires of the «Kremlin bloodthirsty tyrants», who set themselves the goal of restoring the Russian Empire by eliminating the state of Ukraine and subjugating or physically destroying the Ukrainian people. Therefore, the «Kremlin grandfathers», hoping for their «second army in the world», in February 2022 began a full-scale war – «to take Kyiv in three days», which has been going on for more than three years today.

Ukrainian lawyers and social philosophers in legal and socio-philosophical research have always moved according to the algorithm of time. They often modeled various problems that the state of Ukraine and its people may face in the future of socio-legal development in predictive legal and philosophical research. Therefore, in the study we will make a detailed philosophical and educational analysis of the methodology for teaching courses on social law, social protection of a person and the general issues of the social state.

European and American scholars: teachers, philosophers and lawyers since the second half of the twentieth century. began to be interested in the issues of the methodology for teaching students the issues of social law, social protection of a person and the general structure of the functioning of the social state. Ukrainian educators, philosophers, and lawyers began to discuss the topic of the social state only in the late 20th and early 21st centuries. In their research and methodological recommendations, they subjected to philosophical discourse a large number of legal ideas and problems that the young state of Ukraine and its people may encounter.

In this regard, the role of social and legal thought in the Ukrainian national-state discourse today has significant meaning, and the methodology for teaching social and legal disciplines determines the relevance of our research. After all, solving complex social and legal tasks in the period when the Russian bloody imperialists continue their aggressive war against Ukrainians requires an appeal to world and domestic researchers of Ukrainian social and legal thought. At the same time, in modern conditions, Ukrainian society is not fully satisfied with the existing level of social protection of human and citizen rights and the level of implementation of the Constitution of Ukraine, as well as compliance with the requirements of labor, civil, financial and administrative law. In our opinion, in the social plan, the state lacks clarity in communication with the legislative and executive authorities and their corresponding actions.

In the context of the study of social and legal thought in the work of European, American and Ukrainian legal thinkers of the turn of the 20th–21st centuries. and methods of its teaching, we state that its development in different years was determined by a number of factors, in particular, existential requests and requirements of Ukrainian society

In particular, in 1991 there was a public demand for compliance with the laws of labor, financial, civil and administrative law in Ukrainian production and business. But at the same time, everyone forgot about the real opportunity for social protection of a person, which the young state of Ukraine could provide for its people. Therefore, it was the need for American financial loans,

which could be directed to the social protection of people, that led to the fact that in 1994 Ukrainians trusted the Americans and signed the «Budapest Memorandum». According to its terms, our state got rid of nuclear weapons.

The effect of «state poverty» led to the fact that in 1995–2014 they continued to briskly sell off all available weapons. At the same time, almost all the leaders of Ukraine forgot the famous saying of the thinker Niccolo Machiavelli: «If you want peace, prepare for war». But the Ukrainian authorities, guided by the idea of building a social state, forgot that the state should be successful not only in financial and economic terms, but also in security terms, when it is able to protect itself. To explore the philosophical and educational aspects of the methodology of teaching social and legal disciplines. We must reveal the entire palette of philosophical meanings of the social and legal thought of European, American and Ukrainian thinkers.

The purpose of the work is to conduct a detailed philosophical and educational analysis of the methodology for teaching social and legal disciplines and current concepts and ideas regarding the philosophical meaning of the concepts: «social security», «social protection» and «social state Ukraine». We are convinced that the study should focus on the analysis of the Ukrainian national model of the social state. And for this, the philosophical and legal idea of the «state of universal welfare» should be used. Such a statement of the goal of the philosophical and educational study will allow us to highlight key aspects of the methodology for teaching social and legal disciplines. And it will reveal the connections between social protection, as a key element of social law, and the social policy of our state, which will lead us to a comparative analysis of European, American and Ukrainian social legislation, which is reflected in labor, financial, civil and administrative law.

The methodological basis is both the educational and methodological works of teachers, philosophers, lawyers, and the Constitution of Ukraine itself, laws and by-laws related to social protection, which are based on labor, financial, civil and administrative law, as well as the works of foreign and Ukrainian legal thinkers of the 20th–21st centuries. in terms of social protection, social policy and the social state. They reflect both the methodology for teaching social and legal disciplines to students, and important ideas, provisions and conclusions, thanks to which in our time in Europe, America and Ukraine the social policy of the state is carried out, and the legal regulation of social protection of people is carried out.

The scientific novelty of this philosophical and educational, methodological and socio-legal research lies in the fact that we seek to find out the practical benefits of building a social state in Ukraine and extrapolate the development of socio-legal thought of foreign and Ukrainian thinkers of the 20th–21st centuries. on the issues related to social protection of a person in Ukraine, we analyze legal regulation in terms of the philosophical meaning of the life of the social state. In this perspective, we emphasize the active involvement of international legal institutions and foundations in thorough cooperation in both methodological and ideological and practical work.

Conclusions. Our research, which is aimed at analyzing the philosophical and educational aspects of the methodology of teaching social and legal disciplines to students, as well as highlighting the development and formation of social law in Ukraine in the 21st century, its philosophical meanings and the phenomenon of the rule of law, shows that social and legal thought in our country developed on the basis of the best examples of the ideas of thinkers from Europe and America. Thanks to them, Ukrainian legal thinkers developed in the educational and methodological aspect during the specified period on a par with European and American legal foundations. And our legal thinkers, specialists in the field of social law, which is directly related to the Constitution of Ukraine and its labor, financial, civil and administrative law, laid the idea of a social and legal state, which is built on the principles of humanism, freedom, and democracy in terms of implementing social policy, as the basis of the methodology of teaching social and legal disciplines.

The obtained results of the study provide comprehensive, substantiated evidence of the philosophical and educational development of the methodology for teaching social and legal disciplines in Ukraine at the end of the 20th and beginning of the 21st centuries. They confirm its focus on the humanization of Ukrainian legal education and its orientation towards solving the problem of social protection of people. Such a statement of the problem allows expanding the possibilities of theoretical and methodological analysis of social and legal issues, revealing the essence of social and legal thought of both foreign and Ukrainian thinkers and their key role in the social and legal development of Ukrainian society. This also makes it possible to emphasize the main social and legal guidelines for the development of social protection of the people of Ukraine and the construction of a social state. After all, it is a legal social state with a positive and humane spirit that will always be in demand and in demand by Ukrainians. Because it is aimed at solving a number of problems to improve human life in our state.

Keywords: methodology, philosophical and educational aspects, legal state, social protection, social security.

Стаття надійшла до редакції 11.12.2025 р.

Рецензент: доктор філософських наук, професор Чорний О. О.